

MARQ WIJNGAARDEN
FLIP SCHÜLLER
PROF. LIESBETH ZEGVELD
MARIEKE VAN EIK
WIL EIKELBOOM
DR. CHANNA SAMKALDEN
TAMARA BURUMA
BONDINE KLOOSTRA
MICHIEL PESTMAN
PROF. GÖRAN SLUITER
BRECHTJE VOSSENBERG
EVA BEZEM
DR. LISA-MARIE KOMP
BARBARA VAN STRAATEN
TOM DE BOER
BRAM HORENBLAS
FREDERIEKE DÖLLE
ELLES TEN VERGERT
ISA VAN KRIMPEN
DORA BROUWER
THOMAS VAN DER SOMMEN

ADVISEURS

PROF. HANS ULRICH JESSURUN D'OLIVEIRA
PROF. TIES PRAKKEN
PROF. BRITTA BÖHLER

AANGETEKEND

Rechtbank 's-Gravenhage
Sector Bestuursrecht
Postbus 20302
2500 EH Den Haag

Per e-mail: bestuursrecht.dhg@rechtpraak.nl

Amsterdam, 14 juli 2022
Onze ref. D20220987

Direct tel.nr.: +31(0)20-3446200

Direct faxnr.: +31(0)20-3446201

**BEROEPSCHRIFT
GRIFFIERECHT VIA REKENING COURANT**

VERZOEK OM TERMIJN VOOR AANVULLING

Betreft: DUH, MOB and Saubere Luft / EZ (gaswinning Noordzee)

Geacht college,

Namens appellanten:

- **Deutsche Umwelthilfe e.V.**(DUH), statutair gevestigd te Hannover, Duitsland (**bijlage 1**),
- **Coöperatie Mobilisation for the Environment** (MOB), statutair gevestigd te Nijmegen (**bijlage 2**), en
- **Bürgerinitiative Saubere Luft Ostfriesland e.V** (Saubere Luft), statutair gevestigd te Emden, Duitsland (**bijlage 3**),

wordt hierbij beroep ingesteld tegen de besluitvorming inzake gaswinning op de Noordzee door OneDyas, waarvan kennis is gegeven en die ter inzage is gelegd tot en met 15 juli 2022. Een kopie van de kennisgeving gaat hierbij (**bijlage 4**).

Inleiding

1. Ondanks steeds sterker optredende effecten van klimaatverandering, wereldwijd, maar ook in Nederland en Duitsland, is met de bestreden besluiten toestemming verleend voor een project dat tot doel heeft om meer fossiele brandstoffen te winnen. Uit internationale

onderzoeken en rapporten blijkt dat de ruimte voor CO₂-emissies zeer beperkt is de komende jaren. Er is nog maar zeer beperkt 'carbon budget' binnen de geldende afspraak dat de opwarming van de aarde ruim onder 2 °C grens dient te blijven. Op basis van deze feiten heeft de rechtbank Den Haag in de Milieudefensie v. Shell zaak – kort gesteld – geoordeeld dat het ongelimiteerd doorgaan met winnen van olie en gas tot dreigende schending leidt van hetgeen in het maatschappelijk verkeer betaamt, en heeft de rechtbank Shell bevolen de verkoop van brandstoffen die CO₂-emissies veroorzaken, met name olie en gas, aanzienlijk te beperken. Naar het oordeel van appellanten is nog meer gaswinning voor inzet van nog meer brandstof in het licht van het voorgaande niet alleen onverantwoord, maar ook onrechtmatig.

2. De aantasting van een nog ongerept zeegebied voor winning van gas is bovendien niet alleen in strijd met de klimaatdoelen, maar heeft ook aanzienlijke negatieve gevolgen voor natuur, milieu en leefomgeving. Om deze reden verzetten appellanten zich tegen het project van OneDyas in de Noordzee.

Nut en noodzaak niet aangetoond

3. Hiervoor werd al uiteengezet dat het project bijdraagt aan verdere opwarming van de aarde, zonder dat is beoordeeld of er ruimte is voor nog meer CO₂-uitstoot. Die ruimte is er, gebaseerd op de huidige emissies en prognoses, niet. Het gas wordt immers maar met één doel gewonnen: inzet als brandstof. De huidige en toekomstige CO₂-emissies zijn ook zonder extra gaswinning al zo hoog dat de internationale grens van opwarming die 'ruim onder 2 °C' blijft in gevaar is. Ook het in Nederland en Duitsland nog maar zeer beperkt beschikbare carbon budget laat extra CO₂-uitstoot simpelweg niet toe. Nut en noodzaak van het project zijn in het licht van de al bestaande en dreigende verdere klimaatverandering niet aangetoond.
4. De gaswinning is niet voorzien vóór eind 2024, het risico op vertraging bij uitvoering van het project niet meegerekend. Dit betekent dat de gaswinning niet gaat bijdragen aan een oplossing voor een acuut gastekort door de oorlog in Oekraïne. De enige echt bestendige oplossing is de omslag naar duurzaam. Daarmee is dit project strijdig.
5. In het licht van de mogelijk aanzienlijke milieueffecten die hieronder verder worden besproken, zijn nut en noodzaak van het project niet aangetoond, zodat de bestreden vergunningen en het winningsplan daarvoor niet mochten worden verleend.

Opgeknipt project

6. Uit het Milieueffectrapport (MER) blijkt dat alleen de milieugevolgen van fase 1 zijn onderzocht. Uit vaste jurisprudentie van de Afdeling bestuursrechtspraak blijkt dat het projectbegrip bedoeld is om zicht te krijgen op de mogelijk aanzienlijke milieu-effecten van het gehele project¹. De uitgevoerde beoordeling van het project van OneDyas is dan ook

¹ AbRS 10 oktober 2007, ECLI:NL:RVS:2007:BB5231, (vliegveld Lelystad) "2.6 (...) Uit het vorenstaande volgt dat de totale ontwikkeling van de luchthaven Lelystad in twee fasen in het onderhavige MER nog altijd niet als voorgenomen samenhangende activiteit is gezien en dat in het zogenoemde PKB-alternatief de milieueffecten hiervan onvoldoende zijn onderzocht.

incompleet en dient alsnog voor het gehele project te worden uitgevoerd. Met name is onduidelijk wat de precieze milieueffecten zijn van gaswinning uit de zogenaamde prospects waardoor in strijd met de Wet milieubeheer, de Wet natuurbescherming en de achterliggende Europese richtlijnen een compleet beeld van de gevolgen van het totale samenhangende gaswinningsproject ontbreekt.

Klimaat effecten niet beoordeeld

7. In strijd met de m.e.r.-richtlijn² zijn de effecten van het project op het klimaat niet beoordeeld. Artikel 3 van de m.e.r.-richtlijn bepaalt dat de mogelijk aanzienlijke effecten van een plan of project moeten worden beoordeeld 'op de factor' klimaat.
8. De 13^e inleidende overweging van richtlijn 2014/52 waarbij de m.e.r.-richtlijn werd gewijzigd, luidt als volgt:

Klimaatverandering zal schade aan het milieu blijven veroorzaken en blijft een bedreiging voor economische ontwikkeling. In dit verband is het passend de effecten van projecten op het klimaat (bijvoorbeeld de uitstoot van broeikasgassen) en hun kwetsbaarheid voor klimaatverandering te beoordelen.
9. Op grond van artikel 5, eerste lid, onder f, van de m.e.r.-richtlijn dient een beschrijving van de waarschijnlijk aanzienlijke milieueffecten van het project op het klimaat te worden opgenomen in het MER. Een beoordeling van de klimaat effecten van het project ontbreekt echter. Dit terwijl buiten twijfel staat dat de gaswinning onvermijdelijk tot doel heeft de verbranding van het gewonnen gas, zodat het project onvermijdelijk zal leiden tot de uitstoot van CO₂.
10. Het ontbreken van een deugdelijke beschrijving en beoordeling van klimaat effecten van het project is niet alleen in strijd met de m.e.r.-richtlijn, maar ook met de artikelen 2 en 8 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens. Dat het project negatief zal bijdragen aan de verdere opwarming van de aarde, is zeker. Die opwarming is een zeer ernstige bedreiging voor de mensheid wereldwijd en ook de gezondheid en het leven van de bewoners van Nederland en Duitsland. Ten onrechte zijn de bescherming van het recht op gezondheid en een veilige leefomgeving en het recht op leven niet betrokken bij de beoordeling van de gevolgen van het het project en de daarvoor verleende vergunningen en winningsplan. Naar het oordeel van appellanten is de besluitvorming daarom op zijn minst in strijd met de vereisten van zorgvuldige voorbereiding en deugdelijke motivering, zoals neergelegd in de artikelen 3:2 en 3:46 van de Algemene wet bestuursrecht (Awb).

2.6.1. Gelet op het vorenstaande is de Afdeling van oordeel dat het MER niet kan worden beschouwd als het vereiste MER voor de voorgenomen en samenhangende activiteit van de totale ontwikkeling van de luchthaven Lelystad in twee fasen. Naar het oordeel van de Afdeling is met de beslissing op bezwaar inzake het A-besluit geen gevolg gegeven aan de uitspraak van 4 mei 2005 en is dit besluit genomen in strijd met artikel 7.10, eerste lid, onder a en b, van de Wm, gelezen in samenhang met 7.27, eerste lid, van de Wm en artikel 7.35, eerste lid, van de Wm."

² Richtlijn 2011/92 van het Europees Parlement en de Raad van 13 december 2011 betreffende de milieueffectbeoordeling van bepaalde openbare en particuliere projecten, zoals gewijzigd bij Richtlijn 2014/52/EU van het Europees Parlement en de Raad van 16 april 2014

Bodemdaling

11. De bodemdaling door gaswinning zou maximaal 4,6 cm bedragen aldus de aan de besluitvorming ten grondslag liggende beoordeling. Dit zou een verwaarloosbaar effect hebben. Hoe lokaal deze bodemdaling is en hoe lokaal de effecten daarvan zullen zijn, is onzeker. Zo ligt Rottumerplaat op slechts rond de 10 km van het gasveld waaruit gas gewonnen zal worden, ten minste voor zover dat gasveld in zijn geheel in kaart zou zijn gebracht. Rottumerplaat is, evenals Rottumeroog en de eilanden Schiermonnikoog en Borkum omgeven door zandbanken van bijzondere ecologische waarde.
12. Voor zover de bodemdaling vooral lokaal zou zijn, wat onzeker is, rijst de vraag wat de gevolgen daarvan zijn voor het beschermde habitat H1170 (riffen). Het betreft sinds het Paleoceen onverstoorde zeebodem met een zeer grote biodiversiteit, dat van groot belang is in het ecosysteem van de zee. Juist deze habitat ligt grotendeels boven de gasvelden. Daalt de bodem daar, dan zal dit leiden tot een plaatselijk lager gelegen bodem, waardoor water en slibstromen kunnen leiden tot aantasting van het rif. Zeker in combinatie met verspreiding van slib in de Noordzee, lijken ernstige effecten van bodemdaling niet uit te sluiten.
13. Verder blijkt niet dat voldoende inzicht is verkregen in de vraag hoe bodemdaling en klimaateffecten op elkaar in zullen werken. De zeespiegel stijgt, stormen nemen in aantal en intensiteit toe. Een daling van de bodem kan onder dergelijke omstandigheden leiden tot mogelijk ernstige effecten voor riffen, zandbanken en de geomorfologie.

Aardbevingsrisico

14. De gasvelden en prospects liggen dichterbij de bewoonde wereld dan de afstand van 19 km die genoemd wordt tussen de Waddeneilanden en de boorlocatie. De gasvelden liggen op circa 10 tot 12 km hemelsbreed vanaf Rottumerplaat en Borkum. Overigens is ook dat onzeker, omdat de prospects mogelijk nog niet geheel in kaart zijn gebracht. Het is onduidelijk in hoeverre winning uit de dichtstbij gelegen prospects tot aardbevingsrisico's kan leiden op Borkum en Schiermonnikoog.
15. Voor de beschermde natuur in de omliggende Natura 2000-gebieden aan Duitse en Nederlandse zijde van grens en voor het gebied Borkumse Stenen dat als zodanig kwalificeert en dient te worden behandeld alsof het is aangewezen als Natura 2000-gebied – zie ook hierna – en waar de boorlocatie in ligt, is onduidelijk in hoeverre de gevolgen van bodemdaling, aardbevingen en sediment door onder andere boren in samenhang zijn gezien.

Zorgwekkende stoffen en zware metalen

16. Bij de gaswinning zullen verontreinigende stoffen worden geloosd, direct in de Noordzee en schadelijke stoffen worden geëmiteerd naar de lucht. Ten aanzien van de geloosde stoffen gaat het onder andere om zware metalen (MER, p. 44):

Tabel 13: Overzicht jaarlijkse emissies naar zee van stoffen in het productiewater tijdens de productiefase

Stoffen		Concentratie (mg/l)	Vracht (kg / jaar)	
			Normale operatie 60 m ³ water / dag	Veel formatiewater 210 m ³ water / dag
Koolwaterstoffen	Alifaten	< 30 mg/l ²⁶	660	2.300
	Aromaten (ca. 80% benzeen)	130	2.850	9.960
Metalen	Metallisch kwik	0,0011	0,02	0,08
	Cadmium	0,0025	0,05	0,19
	Lood	0,03	0,7	2,3
	Zink	2,0	45	150
	Nikkel	0,03	0,7	2,3
Methanol	4/jaar, 750 l/put/start up	-	28.500	28.500

17. De vermelde cijfers gaan om jaarlijkse emissies. De gaswinning zal echter tientallen jaren worden uitgevoerd, zodat de totale hoeveelheden gevaarlijke stoffen tientallen keren hoger ligt. Het gaat om stoffen die accumuleren in het milieu en juist mede daarom zo gevaarlijk zijn voor mens, milieu en de natuur. Naast emissies van zware metalen, koolwaterstoffen en methanol naar het water vinden gedurende de jarenlange winning emissies naar de lucht plaats van de zeer zorgwekkende stoffen benzeen en xyleen. Deze stoffen dragen niet alleen bij aan vervuiling van de lucht, maar mogelijk aan aan vervuiling van het water.
18. Voor de zeer zorgwekkende stoffen geldt de verplichting te voorkomen dat deze naar water of lucht worden geëmitteerd. Nergens blijkt in de bestreden besluiten van onderzoek naar de mogelijkheden van het voorkomen van emissies van deze stoffen naar water en lucht. Alleen voor zover emissies niet kunnen worden voorkomen, geldt voor deze stoffen een minimalisatieverplichting. Ook daaraan is niet voldaan, althans daarvan blijkt niet uit de bestreden vergunningen. Dat aan de minimalisatieverplichting kan en zal worden voldaan, dient afdoende met onderzoek te worden onderbouwd. Appellanten wijzen op de recent uitspraak van de rechtbank Noord-Nederland waarin een omgevingsvergunning werd vernietigd wegens het ontbreken van onderbouwing dat aan de minimalisatieverplichtingen was getoetst en werd voldaan³.
19. Een andere vraag die rijst, is of de lozingen en emissies rond het gasplatform wel binnen de normen van de Kaderrichtlijn water, Richtlijn 2000/60/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 oktober 2000 tot vaststelling van een kader voor communautaire maatregelen betreffende het waterbeleid, blijven. De stroomgebieden die onder de Kaderrichtlijn water vallen, strekken zich uit tot in de Noordzee. Toch lijkt aan de betreffende normen niet specifiek te zijn getoetst.
20. Ophoping van gevaarlijke stoffen in het milieu kan ernstige gevolgen hebben voor de voedselketen en daarmee uiteindelijk voor de menselijke gezondheid, maar ook voor de

³ Rb Noord-Nederland, 7 juli 2022, LEE 21/3 WABOM

natuur. Accumulatie vindt plaats in dieren aan het einde van de voedselketen, in visetende vogels, zeehonden en bruinvissen. Uit het MER en de Natuurtoets blijkt niet dat gevolgen van de emissies en lozingen voor populaties beschermde vogels en zeezoogdieren serieus zijn onderzocht. De beoordeling van effecten is daardoor incompleet. De vereiste zekerheid is niet verkregen.

H1170 Riffen

21. Uit onderzoek van de Wageningenuniversiteit⁴ in opdracht van het ministerie van Economische Zaken blijkt dat binnen het zuidelijke deel van de Borkumse Stenen circa 979 ha van het habitat H1170 Riffen ligt, binnen het gehele gebied Borkumse Stenen is mogelijk 1980 ha habitat H1170 Riffen. Het betreft die delen van het gebied die uit hard substraat bestaan, stenen en rotsen. Daar waar het habitat van goede kwaliteit is, is het zeer dichtbegroeid en is sprake van een grote soortenrijkdom. De riffen zijn daarmee niet alleen op zichzelf, maar ook als foerageergebied belangrijk voor zeezoogdieren en vogels.
22. Het is duidelijk dat het habitat in Borkumse Stenen zal worden aangetast door boren, heien, aanleg van kabels en sedimentatie. Een deel van het oppervlak van H1170 gaat daardoor permanent verloren. Borkumse Stenen is het tweede gebied in Nederland waar dit habitatype is aangetroffen, verder komt het alleen voor in Natura 2000-gebied Klaverbank. Dat Nederland in strijd met de Habitatrictlijn Borkumse Stenen niet heeft aangemeld of aangewezen als Natura 2000-gebied ontheft Nederland niet van de verplichting het gebied te beschermen als ware het aangewezen als Natura 2000-gebied. De rechtspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak laat daar geen twijfel over bestaan. Indien een gebied kwalificeert als Natura 2000-gebied dient het behandeld te worden als ware het aangemerkt als Natura 2000-gebied.
23. Voor het gebied had een passende beoordeling dienen te worden opgesteld, ook ten aanzien van het oppervlakte verlies en de schade aan de kwaliteit van H1170 als gevolg van het project. Dat er binnen Borkumse Stenen slechts op beperkte oppervlakten sprake is van dit habitat, maakt het habitat nog beschermingswaardiger. Dat in de wel uitgevoerde beoordeling de aantasting door sedimentafzetting en oppervlakte verlies door aanleg van platform en kabels en dergelijk wordt uitgedrukt in percentage oppervlak van het gehele gebied Borkumse stenen is misleidend. Het binnen dit gebied gelegen oppervlakte van H1170 is veel kleiner, maximaal circa 1980 ha. Daartegen afgezet gaat het zeker om een significante aantasting van beschermd habitat. Definitief wordt 30 ha binnen Borkumse Stenen aangetast door boor- en aanlegwerkzaamheden (Winningsplan, p. IV). Onduidelijk is hoeveel oppervlakte habitat daardoor verdwijnt. De gaswinning heeft in ieder geval met zekerheid niet uit te sluiten negatieve effecten onder artikel 6, derde lid, van de Habitatrictlijn. De bestreden besluiten hadden zonder een voorafgaande ADC-toets daarom niet mogen worden verleend.

⁴ Bos et al, 'Natuurwaarden Borkumse Stenen, Project Aanvullende beschermde gebieden', WUR Imares, 2014, zie <https://edepot.wur.nl/313494>

24. Voor H1170 zijn helderheid van het water en immobiliteit stenen en rotsen kenmerkend. Dit betekent dat definitief aantasten van het oppervlak van dit habitat een significant effect betreft dat niet kan worden uitgesloten. Voor het sediment geldt eveneens dat er geen enkele garantie is dat dit een tijdelijk effect zou zijn.
25. Het habitattype komt overigens ook voor in de Duitse Natura 2000-gebieden. Het gebied Borkumer Riff vormt een ecologisch geheel met het gebied Borkumse stenen. De aantasting van H1170 had dan ook in samenhang dienen te worden beschouwd. Dit is ten onrechte niet gebeurd.

Stikstofdepositie

26. Alle aan een project toe te rekenen verkeer is onderdeel van het project en dient als zodanig passend beoordeeld te worden. Dit geldt ook voor scheepsverkeer van en naar een gaswinningsplatform zoals dat van OneDyas. De redenering dat er altijd wel ergens offshore scheepsbewegingen zijn en dat deze in de achtergrond weg vallen (zie MER Addendum, Erratum stikstofdepositie, 12 januari 2021, p. 3) is onjuist en in strijd met artikel 6, derde lid, van de Habitatrichtlijn en met artikel 2.7 van de Wet natuurbescherming. Het gaat om tot het project behorende scheepsbewegingen met de daarbij behorende stikstofdepositie.
27. Verder lijkt in de Aerius-berekening de bouwfase niet te zijn meegenomen. Bouw- en aanlegfase zorgen onder andere door het scheepsverkeer en door inzet van mobiele werktuigen voor stikstofdepositie. De bouwvrijstelling van artikel 2.9a van de Wet natuurbescherming is in strijd met artikel 6, derde lid, van de Habitatrichtlijn en dient daarom buiten toepassing te blijven⁵. Ook overigens blijkt uit het MER Addendum van 25 november 2020 dat de bijdrage aan de stikstofdepositie door het project veel hoger is dan in het uiteindelijke Addendum van 21 januari 2021 is berekend. Appellanten verzoeken de rechtbank de bijbehorende Aerius-berekening bij het Addendum op het MER van 25 november 2020 als op de zaak betrekking hebbend stuk bij verweerder op te vragen.
28. De uitgevoerde beoordeling en berekeningen zijn zodanig incompleet dat de gevolgen van het project onvoldoende zijn beoordeeld. De in de zin van artikel 2.8 van de Wnb vereiste zekerheid omtrent het uitblijven van aantasting van de natuurwaarden van Natura 2000-gebieden is dan ook niet verkregen. De bestreden besluiten hadden niet mogen worden verleend, het winningsplan had niet mogen worden vastgesteld, wegens strijd met de artikelen 2.7 en 2.8 van de Wnb.
29. De stikstofdepositie op Duitse Natura 2000-gebieden is eveneens niet correct beoordeeld. Artikel 6, derde lid, van de Habitatrichtlijn schrijft voor dat op grond van de beste wetenschappelijke kennis de zekerheid moet zijn verkregen dat significante effecten van een project uitblijven. Daarvan is inzake de gaswinning geen sprake. Het project zorgt voor extra stikstof op Duitse Natura 2000-gebieden, waaronder Borkum. Er is geen enkele garantie op

⁵Zie voor een eerste uitspraak waaruit de onhoudbaarheid van de zogenaamde bouwvrijstelling blijkt Vz rb Gelderland 17 maart 2022, ECLI:NL:RBGEL:2022:138

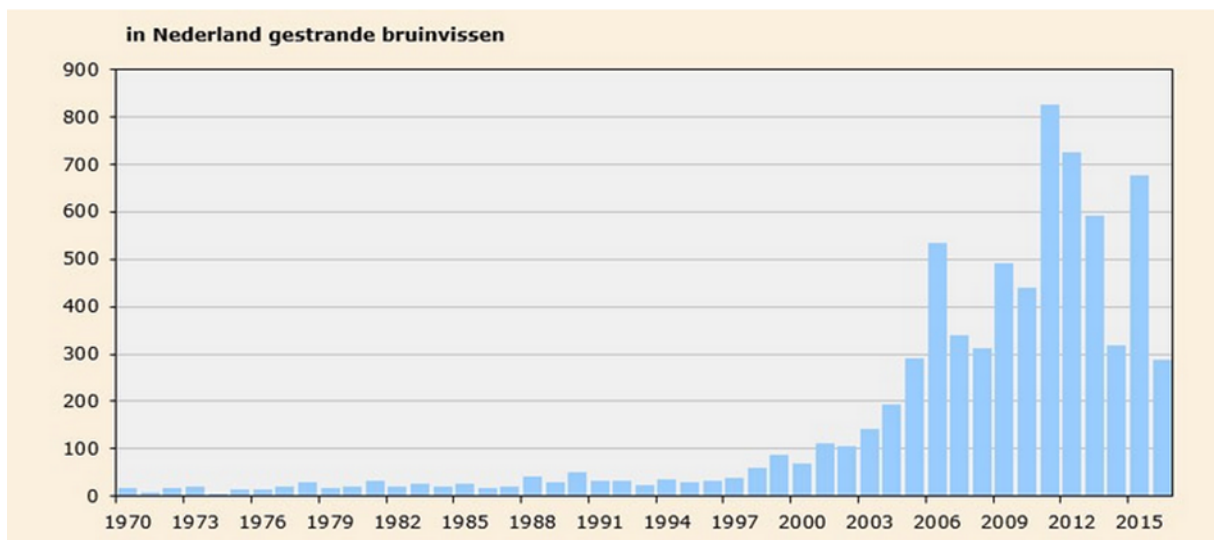
basis van uitgevoerd onderzoek of anderszins dat schadelijke effecten daarvan zullen uitblijven.

Vogels

30. Uit de Natuurtoets blijkt dat vogels die in dit deel van de Noordzee foerageren, mogelijk door de lozingen en vertroebeling van het water effecten ondervinden. Naar het oordeel van appellanten ontbreekt een afdoende beoordeling. Zo is onvoldoende zekerheid verkregen over welke soorten in het gebied foerageren en hoezeer zij afhankelijk zijn van het door lozingen verstoorte gebied. Zeker is dat juist Borkumse Stenen en Borkumer Riff soortenrijk zijn, onder andere door de aanwezigheid van H1170, zodat verstoring van juist dat gebied gevolgen kan hebben voor vogelsoorten die daar foerageren. Uitwijken naar een ander gebied is dan niet beslist een oplossing, helemaal omdat ten oosten van de plaats van gaswinning een windmolenpark ligt, terwijl noordelijk van de Waddeneilanden de scheepvaartroutes lopen en niet is aangetoond dat die andere gebieden ook geschikt zijn om te foerageren, bijvoorbeeld voor Roodkeelduiker, Topper, Eider en Zwarte Zee-eend. Met die laatste drie soorten gaat het ronduit slecht. Een beetje minder leef- of foerageergebied zal dan al snel leiden tot verdere aantasting.
31. Zoals vermeld, hebben lozingen en emissies van zware metalen en andere toxische stoffen lange termijn effecten, met name door accumulatie aan het einde van de voedselketen. Zo blijkt uit onderzoek naar visdief dat hun overleving negatief wordt aangetast door kwik. Er zijn studies die laten zien dat zware metalen en andere chemische stoffen zorgen voor sterfte, ziekte en aantasting van broedsucces. De lozingen en emissies vanaf het platform zullen daarom niet uit te sluiten significante effecten hebben op de vogels van Borkumse Stenen en Borkumer Riff en de omliggende Duitse en Nederlandse Natura 2000-gebieden.
32. Ook een complete cumulatieve beoordeling ontbreekt ten aanzien van de verschillende effecten van aanleg, exploitatie en ontmanteling van de gaswininstallatie. Zo zal er naast vertroebeling sprake zijn van storten van slib in zee, sedimentatie, bouwgeluid en lawaai van exploitatie, aan- en afvarend en -vliegend verkeer, lozingen en emissies van gevaarlijke stoffen. Wat het totaal aan belastende effecten voor gevolg heeft voor bijvoorbeeld de zee-eend, voor welke soort het gebied van belang is als foerageer gebied, is niet onderzocht. De Zwarte zee-eend is niet in gunstige staat van instandhouding. Dit geldt ook voor andere soorten waarvoor Borkumse Stenen van belang zijn en de gebieden Borkumer Riff, Borkumse Stenen, Schiermonnikoog, Noordzeekustzone, Waddenzee, Niedersächsisches Wattenmeer und angrenzendes Küstenmeer (waaronder Borkum), zijn aangewezen: onder andere Roodkeelduiker, Parelduiker, Aalscholver, Topper, Eider, Zwarte Zee-eend, Dwergmeeuw, Grote stern, Fuut, Brilduiker, Middelste zaagbek, Grote zaagbek, Alk, Zeekoet.
33. Zekerheid omtrent het uitblijven van significante effecten van het project op strikt beschermde vogelsoorten van het Noordzee- en Waddengebied in Nederland en Duitsland is niet verkregen.

Zeezoogdieren

34. Het belang van het verstoorde gebied, door aanleg, boren, schepen, helikopters, lozingen, voor zeezoogdieren is onvoldoende in kaart gebracht. Of het gaat om specifiek visrijke gronden die naar verwachting van groot belang zijn voor zeezoogdieren, is niet onderzocht. Verder is onduidelijk wat het belang van het gebied is voor de voortplanting van bruinvissen, maar ook van gewone en grijze zeehonden uit de Eems-Dollard en het Waddengebied in Nederland en Duitsland. Verstoring door geluid en door vertroebeling van het zicht kan een negatieve invloed hebben op de paring en daarmee op de voortplanting.

Bron: Ecomare⁶

35. Voor de aspecten populatie, leefgebied en toekomst perspectief is de beoordeling voor bruinvis matig ongunstig. Alle extra verstoring van bijvoorbeeld foerageer- of voortplantingsgebied zal daardoor als snel als significant moeten worden aangemerkt. Uit de Natuurtoets blijkt niet dat specifiek is onderzocht welke functie het verstoorde gebied in Borkumer Stenen, Borkumer Riff en Noordzeekustzone heeft voor bruinvis. De vereiste zekerheid dat de soort niet verder zal worden aangetast is dus niet verkregen. Hetzelfde geldt voor de beide zeehondenpopulaties.
36. Daarbij moet in aanmerking worden genomen dat zeezoogdieren als laatste schakel in de voedselketen zeer kwetsbaar zijn voor verontreinigende stoffen die accumuleren, zoals de zorgwekkende stoffen die rond het platform zullen worden geloosd en geëmitteerd.
37. Volgens recente studies wordt de populatie bruinvissen in de Noordzee negatief beïnvloed door menselijk handelen van allerlei soort:

“Bruinvissen in de Noordzee worden beïnvloed door antropogene verstoring, zoals visserijactiviteiten (bijvangst en voedselconcurrentie (Leeney et al., 2008; Ijseldijk et al., 2018)), chemische vervuiling (Pierce et al., 2008; Weijs et al., 2009; Jepson et al., 2016; Van

⁶ <https://www.ecomare.nl/verdiep/leesvoer/dieren/bruinvissen/>

den Heuvel-Greve et al., in prep), geluidsoverlast door scheepvaart (Wisniewska et al., 2018), seismische surveys en onderwaterexplosies (von Benda-Beckmann et al., 2015; De Haan et al., 2015; Aarts et al., 2016) en, meer recent, de exponentiële groei van industriële offshore-activiteiten voor de grootschalige bouw van windparken (Madsen et al., 2006; Gilles et al., 2009).” (L.L. Ijseldijk et al., ‘Postmortaal onderzoek van bruinvissen (*Phocoena phocoena*) uit Nederlandse wateren’, WUR 2020, p. 13 en 14).⁷

38. Nergens blijkt uit de Natuurtoets dat deze en andere recente studies bij de beoordeling van effecten op bruinvis zijn betrokken. De vereiste zekerheid is dus niet verkregen.

Scheepsverkeer en helikopterbewegingen

39. Scheepsverkeer en helikopterbewegingen voor de offshore activiteiten van OneDyas zorgen voor vervuiling en verstoring in het Waddengebied. Hoe precies is berekend hoeveel schepen en helikopters moeten worden ingezet jaarlijks voor de offshore exploitatie door OneDyas is onduidelijk. Verder lijkt voor zeeschepen geen vaarsnelheid in beschouwing te zijn genomen en een warmteinhoud van 0 MW in Aerius. De keuzes zijn van invloed op hoeveel stikstofdepositie het verkeer veroorzaakt, maar deze zijn ten onrechte niet verantwoord of onderbouwd. Mogelijk zijn de gevolgen voor de stikstofdepositie daardoor veel groter dan berekend.
40. Scheepsverkeer en helikopterverkeer in dit voorheen onverstoorde gebied zorgt voor verstoring van vogels en zeezoogdieren, zowel vanwege onderwatergeluid, als door doorsnijding van leef-, voorplantings- en foerageergebied.

ADC-toets: ten onrechte niet uitgevoerd en kan niet alsnog leiden tot toestemming gaswinning

41. Het gaswinningsproject zal onvermijdelijk tot niet uit te sluiten significante effecten leiden op soorten en habitats in en rond de Noordzee. Dit leidt tot de conclusie dat op grond van artikel 2.8 van de Wet natuurbescherming een zogenaamde ADC-toets had moeten worden uitgevoerd. De projectontwikkelaar, OneDyas, had moeten aantonen dat voor de gaswinning geen alternatieven zijn (A), dat het project een dwingende reden van groot openbaar belang dient (D) en dat compensatie mogelijk is en zal worden uitgevoerd (C).
42. Een groot openbaar belang wordt met de gaswinning echter niet gediend. In het licht van de klimaatverandering is elke verdere aanboring van fossiele brandstof een stap richting verdere opwarming; winning van gas dient daarom geen dwingende reden van groot openbaar belang, in tegendeel, het brengt ons dichterbij de 2 °C-grens waarvan Nederland heeft toegezegd daar ruim onder te blijven. Gaslevering zal pas na 2024 echt aan de orde zijn en dan is er geen acuut tekort aan gas, mede gelet op de omslag naar duurzaam die de komende jaren in Duitsland en Nederland zal worden gerealiseerd. Aan de eis van een dwingende reden van groot openbaar belang wordt dus niet voldaan. Voor de gaswinning

⁷ Zie <https://www.wur.nl/nl/Publicatie-details.htm?publicationId=publication-way-353832353139>

zijn alternatieven, te weten: energiebesparing en duurzame energieopwekking. Ook aan de eis dat een alternatief dient te ontbreken, voldoet het gaswinningsproject dus niet.

43. Tot slot rijst de vraag van compensatie. Voor habitat H1170 valt vernietigd oppervlak niet te compenseren. Het gaat om zeer oude onverstoorde rots- en steenbodem. Ook voor vogels en zeezoogdieren lijkt compensatie niet mogelijk. De zee wordt steeds drukker. De geslotenverklaring van een aanzienlijk gebied in de Noordzee, van gelijkwaardige kwaliteit als leef-, voortplantings- en foerageergebied zou een optie kunnen zijn, maar lijkt praktisch gezien nauwelijks te realiseren. Juist het plangebied is zo'n nog onverstoord gebied met hoge ecologische waarde en biodiversiteit. Het lijkt onzeker of een compensatie voor deze soorten mogelijk is. Voor stikstofdepositie zal niet gecompenseerd kunnen worden. Alle kwaliteitsverbetering aanleg van nieuw habitat moet immers gerealiseerd worden bij huidige veel te hoge stikstofniveaus waardoor het praktisch onmogelijk is om stikstofgevoelige habitat aan te leggen of te verbeteren. Aan de compensatie-eis kan naar verwachting dan ook niet worden voldaan.

Verzoek om een termijn van acht weken

De bestreden besluiten en winningsplan zijn ter inzage gelegd vlak voor de vakantieperiode in Nederland een aanvang neemt. Vanwege deels overlappende, deels afwijkende vakantieperiodes in Nederland en Duitsland zullen gedurende de zomerperiode werknemers en deskundigen van appellanten afwisselend afwezig zijn. Om deze reden verzoeken appellanten de rechtbank om een nadere termijn te stellen voor het aanvullen van de gronden van beroep van tenminste acht weken.

Conclusie

Appellanten verzoeken het beroep gegrond te verklaren en de bestreden vergunningen en het winningsplan te vernietigen en – zelf in de zaak voorzien – de daartoe ingediende aanvragen af te wijzen, met veroordeling van de minister dan wel de staatssecretaris in de kosten van de procedure.

B.N. Kloostra